

หลักที่ 40 พิเศษ ศิลาจารึกเจดีย์น้อย วัดพระมหาธาตุ สมัยสุโขทัย

ศิลาจารึกหลักนี้ เดิมศาสตราจารย์ฉ่ำ ทองคำวรรณ ได้อ่านไว้หนึ่งด้าน ซึ่งตีพิมพ์อยู่ในประชุมศิลาจารึกภาคที่ 3 หลักที่ 40 ดังที่ได้ศึกษามาแล้ว ต่อมานายประสาร บุญประคอง ได้อ่านอีกด้านหนึ่งจัดเป็นด้านที่ 2 ซึ่งได้ตีพิมพ์ไว้ในประชุมศิลาจารึกภาคที่ 4 เป็นหลักที่ 40 พิเศษ จารึกเป็นอักษรและภาษาไทย มี 25 บรรทัด เป็นอักษรขอมภาษาสันสกฤต มี 3 บรรทัด รวม 28 บรรทัด ลักษณะจารึกชำรุดไปส่วนหนึ่ง ทำให้ข้อความตอนต้นของแต่ละบรรทัดขาดหายไป

เนื้อความ ด้านที่ 2 นี้ เป็นคำสบถสาบานของฝ่ายหลานพระยา ซึ่งให้ไว้กับน้ำพระยา ดร.ประเสริฐ ณ นคร เคยสันนิษฐานไว้ว่า หลานพระยา หรือที่ในด้านที่ 1 จารึกหลักเดียวกันนี้ เรียกว่า สมเด็จพระเจ้านั้น อาจหมายถึง พระรามศวร ไอรสพระเจ้าอยู่ทอง ซึ่งมีน้ำพระยาอยู่ที่สุโขทัย

ต่อมา ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้พบว่า ตอนท้ายของด้านที่ 2 มีข้อความกล่าวถึง กษัตริย์ผู้ครองกรุงยโสธร (นครหลวงของเขมรในขณะนั้น) ซึ่งตามประวัติศาสตร์นั้น สมเด็จพระบรมราชาที่ 2 ทรงยึดยโสธรได้เมื่อ พ.ศ. 1974 ดังนั้นหลานพระยา จึงควรเป็น สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และน้ำพระยาควรจะเป็นพระยาราม ซึ่งครองสุโขทัยอยู่ในขณะนั้น¹ (พระยารามเป็นพระอนุชาของพระมหาธรรมราชาที่ 4 ซึ่งครองราชย์อยู่ที่เมืองพิษณุโลก)

ตอนที่ 1 (บรรทัดที่ 1-5) หลานพระยากล่าวคำสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระรัตนตรัย และต่อหน้าพระมหาสวามีศรีสังฆราช อีกทั้งข่มขู่สงฆ์ทั้งฝ่ายคามวาสีและอรัญวาสี เพื่อให้เป็นพยานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือ “ทิพยพิชฌาน”

ตอนที่ 2 (บรรทัดที่ 5-12) เป็นคำกล่าวสาปแช่งผู้ที่กลับสัตย์ หากหลานพระยาไม่เชื่อสัตย์ตามคำสัตย์ปฏิญาณ ขอให้ได้รับโทษและอันตรายทั้งปวงอย่างทันตาเห็น อย่าได้เป็น

---

¹ประเสริฐ ณ นคร, สารคดีประเสริฐ ณ นคร, หน้า 70.

กษัตริย์ ตายไปขอให้คนกรอเวจี ขอให้ได้รับโทษอันเกิดจากอนันตริยกรรมห้า หรือ “ปัญญา-
นันทริก” (= ปิตุฆาต การฆ่าบิดา, มาตุฆาต การฆ่ามารดา, อรหันตฆาต การฆ่าพระอรหันต์,
สังฆเภท การทำให้สงฆ์แตกจากกัน, โลหิตุปบาท ทำให้พระกายของพระพุทธเจ้าห้อเลือด)
คำสาปแข่งประการสุดท้ายก็คือ ขอให้พระสงฆ์อย่าได้รับบิณฑบาตของพระองค์

ตอนที่ 3 (บรรทัดที่ 12-24) เป็นคำขอพรสำหรับผู้ที่รักษาคำสัตย์ คือ ขอให้อำนาจ
แห่งกุศลสัตย์จงดลบันดาลให้น้ำหลานมีความผูกพัน รักใคร่ และมีไมตรีต่อกัน อย่าได้มีความ
กระทบกระทั่ง พยาบาทจองเวรกัน ดังนี้

“(13) ...ด้วยอำนาจกุศลสัตย์ จงเผื่อน้ำหลานปฏิพัทธ์ไมตรี มี...พาน อย่ามีปฏิฆะ
(= ความคับแค้น, ความกระทบกระทั่ง) เวนาอนุเวร สักเมื่อเลย ๘”

ข้อความในจารึกตอนท้าย ๆ กล่าวถึง วัน เดือน ปี ที่กระทำสัตย์ปฏิญาณไว้ว่า เป็น
คืนวันเพ็ญ เดือน 6 ไม่ทราบปีนักษัตรเพราะข้อความชำรุด ดังนี้

“(23) ....นักษัตรมาสไพศาศบูรณมีศรีศุภฤกษ์วิสาขวัน 6

(24) ...ปฐมราตรี พระจันทร์อุทัยขึ้นให้สว่าง (= สว่างราว ๆ ทำให้แจ่ม ให้กระจ่าง)
อนธการ (= ความมืด)”

จะเห็นได้ว่าเนื้อความในด้านที่ 2 นี้ คล้ายคลึงกับด้านที่ 1 มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำ
สาปแข่งผู้ที่กลับสัตย์